



# МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96  
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Обласні, Київська міська  
державні адміністрації

Щодо окремих питань субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» у 2021 році

Шановні колеги!

Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» за бюджетною програмою 2211260 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» (далі – субвенція) передбачено видатки із загального фонду в обсязі 1 000 000,0 тис. грн.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2021 р. № 441 (далі – постанова № 441), **що була оприлюднена в офіційному друкованому виданні – газеті «Урядовий кур'єр» та набрала чинності 30 квітня 2021 року**, були внесені зміни до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» (далі – Порядок та умови), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2020 р. № 100, зокрема в частині напрямів використання коштів зазначеної субвенції та алгоритму їхнього розподілу.

У 2021 році кошти субвенції **спрямовуються** на реалізацію проєктів, пов'язаних із:

- 1) формуванням безпечного та інклюзивного (безбар'єрного) освітнього середовища закладів загальної середньої освіти;
- 2) проведенням реконструкцій та капітальних ремонтів будівель (їх частин), споруд закладів загальної середньої освіти;
- 3) формуванням нового освітнього простору в закладах загальної середньої освіти.

Проєктні заявки подаються органами місцевого самоврядування до обласних, Київської міської державних адміністрацій за формою, встановленою додатком 1 до Порядку та умов. Обласна, Київська міська держадміністрації проводять перевірку поданих документів щодо відповідності пунктам 3-5 Порядку та умов.



Сертифікат: 00794d85002c7d48000000048c99300dede4b420  
Підписувач: Мандзій Любомира Степанівна  
Дійсний: з 11.09.2019 21:00 по 11.09.2021 21:00  
Цифрова позначка часу: 07.05.2021 13:42:40

Міністерство освіти і науки України



1/11-3163 від 07.05.2021

При поданні та перевірці проєктних заявок необхідно враховувати наступне:

а) загальна кількість учнів опорних шкіл має становити не менше 200 осіб (без врахування філій), а інших - не менш ніж 350 осіб.

Кількість учнів визначається відповідно до форми звітності № ЗНЗ-1 станом на 05 вересня 2020 року. У разі, якщо станом на 05 вересня 2020 року кількість учнів не відповідала вимогам Порядку та умов, але станом на дату подання проєктної заявки кількість учнів відповідає встановленим вимогам, то рекомендуємо у складі проєктної заявки подавати список учнів такого закладу загальної середньої освіти, завірений підписом його керівника;

б) використання субвенції здійснюється на засадах співфінансування:

для закладів, що фінансуються з обласних бюджетів та бюджетів міських територіальних громад, чисельність населення яких станом на 1 січня 2020 р. становила понад 40 000 осіб: не більш як 70 відсотків – за рахунок субвенції та не менш як 30 відсотків – за рахунок коштів місцевих бюджетів;

для закладів, що фінансуються з бюджетів міських територіальних громад, чисельність населення яких станом на 1 січня 2020 р. становила менш як 40 000 осіб, селищних територіальних громад, сільських територіальних громад: не більш як 90 відсотків – за рахунок субвенції та не менш як 10 відсотків – за рахунок коштів місцевих бюджетів;

для закладів, розташованих у селах (селищах), що мають статус гірських населених пунктів, та населених пунктах, розташованих на лінії зіткнення: не більш як 95 відсотків – за рахунок субвенції та не менш як 5 відсотків – за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Перелік територіальних громад, чисельність населення яких станом на 1 січня 2020 року становила понад 40 000 осіб, наведено в додатку 5 до цього листа. Відповідні місцеві ради мають забезпечити співфінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів не менш як 30 відсотків до загальної вартості проєкту, наданої на розгляд комісії. Вказана вище інформація щодо чисельності населення територіальних громад була надіслана до МОН відповідним листом Міністерства розвитку громад та територій України та відповідає інформації, що була використана при розподілі освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на 2021 рік.

Наголошуємо, що частина обсягу місцевого бюджету у співфінансуванні не може бути сформована з коштів державного фонду регіонального розвитку та інших міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам як частки, включаючи залишки коштів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам за попередні бюджетні періоди, зокрема за залишки коштів освітньої субвенції. Наприклад, капітальний ремонт/реконструкція фінансується за кошти Державного фонду регіонального розвитку, але при цьому може бути подано проєкт, пов'язаний з формуванням нового освітнього простору цього ж закладу;

в) проєкт має в першу чергу реалізовуватися за кошти місцевого бюджету відповідно до заявленого обсягу співфінансування;

г) проєкт має бути завершено до кінця бюджетного року, тобто до 31 грудня 2021 року. Під завершенням проєкту доцільно вважати проведення оплати за отримані товари, виконані роботи та надані послуги. При цьому, для проєктів, пов'язаних з проведенням капітального ремонту/реконструкції, що знаходяться на завершальному етапі (черзі) до кінця бюджетного року, під завершенням проєкту рекомендуємо вважати отримання відповідного сертифікату/декларації про прийняття об'єкта в експлуатацію. Проєкти, пов'язані з проведенням капітального ремонту/реконструкції, розглядаються за умови надання підтвердженої інформації щодо проєктної документації та позитивного звіту (висновку) експертизи такої документації на дату формування (підписання) такого звіту (висновку).

Відповідно до вищезгаданих умов органу місцевого самоврядування – засновнику закладу загальної середньої освіти необхідно визначитися із проєктами, що відповідають вимогам Порядку та умов, і сформулювати необхідні пакети документів, а саме:

картка закладу загальної середньої освіти за формою згідно з додатком 2 до цього листа;

гарантійний лист місцевої ради про дотримання нею умов щодо забезпечення реалізації проєкту на умовах співфінансування з місцевого бюджету в обсязі не менш як визначено пунктом 4 Порядку та умов, своєчасного використання субвенції в повному обсязі та завершення реалізації проєкту до кінця поточного року;

копія акта (наказу, розпорядження, рішення) про затвердження проєктної документації та позитивний експертний звіт (висновок) (для проєктів, пов'язаних з проведенням капітальних ремонтів/ реконструкцій);

фотографії, що фіксують поточний стан будівлі (її частини), споруди закладу загальної середньої освіти, що потребують проведення капітальних ремонтів, реконструкцій;

перелік товарів, робіт і послуг, необхідних для реалізації проєктів, пов'язаних із формуванням нового освітнього простору (зокрема, дизайн-проєкт змін в інтер'єрі, що плануються).

Проєктна заявка, картка закладу освіти та гарантійний лист підписуються головою місцевої ради. У разі, якщо ці документи підписує не голова, до документів додається доручення, довіреність, інший документ, що підтверджує повноваження підписанта.

**Протягом 15 робочих днів від дня набрання чинності постановою № 441, тобто не пізніше 26 травня 2021 року, обласні, Київська міська держадміністрації за допомогою системи електронної взаємодії органів виконавчої влади та на електронну адресу 2021spromozhna@mon.gov.ua мають**

подати узагальнені переліки проєктів за формою, наведеною в додатку 3 до цього листа.

Узагальнені переліки проєктів, **подані з порушенням визначеного строку, не включаються до порядку денного засідання комісії** та повертаються листом МОН відповідній обласній, Київській міській держадміністрації без розгляду комісією.

Проєкти в узагальненому переліку мають бути розташовані за пріоритетністю, встановленою згідно з їхнім розташуванням: від першого (найбільш пріоритетного) до останнього (найменш пріоритетного) проєкту. Загальна вартість пріоритетних проєктів в узагальненому переліку не може перевищувати 40 млн. грн – коштів субвенції, без врахування коштів місцевих бюджетів.

**Наголошуємо на неухильному дотриманні форми узагального переліку, наведеної в додатку 3 до цього листа, зокрема в частині таких її складових як:**

коди та назви місцевих бюджетів адміністративно-територіальних одиниць;

обсяг субвенції з державного бюджету;

повне найменування об'єкту (закладу загальної середньої освіти) та його місцезнаходження.

При формуванні узагальненого переліку обласні, Київська міська держадміністрації враховують:

загальну кількість учнів у закладі загальної середньої освіти, зокрема кількість осіб з особливими освітніми потребами;

реалістичність завершення реалізації проєкту до кінця поточного року;

кількість облаштованих навчальних кабінетів у закладі загальної середньої освіти;

рішення місцевої ради щодо планування розвитку мережі закладів загальної середньої освіти;

обґрунтування щодо необхідності реалізації проєкту;

значущість очікуваного соціального ефекту від проєкту, реалістичність його досягнення в разі залучення мінімального обсягу субвенції;

обсяг субвенції з державного бюджету, зазначений у загальній вартості проєкту;

обсяг співфінансування з місцевого бюджету.

Під час формування узагальненого переліку проєктів обласні, Київська міська держадміністрації мають право звертатися до місцевих рад з пропозицією щодо збільшення обсягу співфінансування з місцевого бюджету.

**Привертаємо увагу до того, що комісія може не розглядати проєкти, що подані з неповним переліком документів або в іншій частині не відповідають всім зазначеним вище умовам, зокрема у разі недотримання вимог щодо:**

загальної кількості учнів у закладах загальної середньої освіти;  
надання гарантійних листів, підписаних головою місцевої ради;  
наявності підтвердженої інформації про проектну документацію та позитивний висновок експертизи цієї документації тощо.

За результатами розгляду узагальненого переліку проєктів комісія відбирає проєкти, що відповідають пунктам 3 - 5 Порядку та умов, та формує пропозиції щодо їх погодження.

Розподіл субвенції між окремими місцевими бюджетами затверджується розпорядженням Кабінету Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету за поданням Міністерства освіти і науки України.

Особливу увагу пропонуємо зосередити на проєктах, пов'язаних із формуванням безпечного освітнього середовища закладів загальної середньої освіти. Нагадуємо, що згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту» (підпункт 1 частини першої статті 1) безпечне освітнє середовище є сукупністю умов, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпеки харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування тощо. Отже, кошти субвенції можуть бути спрямовані на забезпечення протипожежних норм і правил, забезпечення організації здорового харчування шляхом придбання обладнання для їдальні (харчоблоку) та/або проведенням поточних ремонтних робіт у їдальні (харчоблоці) закладу загальної середньої освіти.

Також зазначаємо, що проєкти, пов'язані із формуванням інклюзивного (безбар'єрного) освітнього середовища, повинні бути спрямовані на створення умов для осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти нарівні з іншими особами, зокрема шляхом проведення необхідних капітальних/поточних ремонтів, реконструкцій.

Додатково інформуємо, що проєкти, пов'язані з формуванням нового освітнього простору, мають бути спрямовані на створення мотивуючого простору в закладах освіти та (або) зміну просторово-предметного оточення учнів закладів освіти.

Створення мотивуючого простору здійснюється шляхом закупівлі товарів, робіт і послуг, необхідних для зміни внутрішнього дизайну приміщень закладу освіти (проведення штукатурних робіт стін та стель, покривання підлоги, перегородок, стель, стін оздоблювальними матеріалами та виробами, встановлення елементів вбудованих шаф, внутрішніх дверних полотен з коробками, інших конструкцій тощо). Для якісної реалізації подібних проєктів рекомендуємо розробити дизайн інтер'єру приміщень та класів, що потребують оновлення. Це суттєво спростить реалізацію проєкту в частині опису виконання необхідних робіт. Зауважимо, що зміна просторово-предметного оточення

здійснюється шляхом закупівлі засобів навчання та обладнання, передбачених затвердженими МОН типовими переліками.

Інформуємо, що наказом МОН від 29.04.2020 № 574 «Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій» визначено вимоги до засобів навчання та обладнання, якими можуть бути обладнані навчальні кабінети біології, географії, математики, фізики, хімії і STEM-лабораторії державних і комунальних закладів загальної середньої освіти з урахуванням вимог новітніх освітніх технологій і методів навчання.

У разі, якщо під час реалізації проєкту виникає потреба в закупівлі товарів, робіт і послуг, що відповідно до законодавства відносяться до поточних видатків, бюджетні кошти, визначені як видатки розвитку, можуть спрямовуватися на видатки споживання.

Розпорядники субвенції за місцевими бюджетами подають щомісяця до 5 числа облдержадміністраціям звіт про використання субвенції та коштів місцевих бюджетів (на умовах співфінансування) і фотографії, у яких зафіксовано стан реалізації проєкту.

Просимо забезпечити подання відповідної інформації **щомісяця** до 10 числа МОН у форматі excel **за формою, наведеною в додатку 4** до цього листа.

Заповнену форму звітів у форматі excel необхідно надсилати на електронну адресу: [2021spromozhna@mon.gov.ua](mailto:2021spromozhna@mon.gov.ua) з підтвердженням через систему електронного документообігу.

З повагою  
заступник Міністра

Любомира МАНДЗІЙ

## Додаток 1

до листа Міністерства освіти і науки України  
від \_\_\_\_\_ № \_\_\_\_\_**ПРОЄКТНА ЗАЯВКА**

(назва проєкту)

Характеристика	Опис або значення
1. Ціль Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Верховної Ради України від 04.10.2019 № 188-ІХ, на досягнення якої спрямована реалізація проєкту	Потрібно вказати ціль програми діяльності Уряду, на досягнення якої спрямована реалізація проєкту.
2. Напрямок проєкту відповідно до пункту 3 Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію програми “Спроможна школа для кращих результатів”	Зазначається конкретний напрямок реалізації проєкту, тобто основний вид робіт, які потребують фінансування Приклади: Проект пов’язаний із реконструкцією будівлі закладу освіти та оновлення просторово-предметного оточення приміщень закладу освіти. Проект пов’язаний із завершенням капітального ремонту із застосуванням енергозберігаючих технологій.
3. Мета проєкту	Зазначити в кінцевому результаті, до якої мети призведе реалізація проєкту.
4. Обґрунтування органу місцевого самоврядування, який забезпечує співфінансування проєкту (далі — місцева рада), щодо необхідності його реалізації	Вказати фактори необхідності реалізації даного проєкту за підтримки держави та обґрунтувати, чому засновник не має можливості реалізувати даний проєкт самостійно.

5. Завдання проєкту	Зазначити основні завдання, що будуть виконані для досягнення мети проєкту зазначеної в пункту 3 заявки.
6. Основні заходи проєкту	Покроково вказати основні заходи із термінами виконання та хронологічному порядку, що необхідно здійснити для досягнення мети під час реалізації проєкту.
7. Очікувані результати реалізації проєкту	Зазначити основні результати, які заявник очікує отримати після реалізації. Приклади: Покращення матеріально-технічної бази закладу для створення майбутнього STEAM-центру та розвитку позакласних занять у закладі.
8. Індикатори досягнення результатів реалізації проєкту	Вказати чіткі вимірювані показники, за якими можна здійснювати моніторинг виконання проєкту та розуміння того, скільки залишається часу до його 100%-го виконання.
9. Вплив реалізації проєкту на забезпечення доступності якісної загальної середньої освіти для всієї територіальної громади, зокрема на забезпечення системності і безперервності надання освітніх послуг	Вказати чіткі заходи з реалізації проєкту, що матимуть вплив на всіх учасників освітнього процесу (короткотривалі та довгострокові).
10. Рішення місцевої ради щодо планування розвитку мережі закладів загальної середньої освіти (дата і номер рішення)	Вказати дату на номер прийняття рішення про затвердження плану заходів щодо розбудови спроможної мережі закладів освіти. Якщо таке рішення відсутнє, вказати основні заходи, які відбувались за останній рік для впорядкування мережі закладів освіти.
11. Загальна вартість проєкту (тис. гривень)	Зазначити суму витрат, що необхідна для реалізації проєкту.



	Зазначається з трьома знаками після коми (цілого числа).
11.1 Залишкова вартість проекту станом на « ____ » ____ . ____ 20 ____ року (тис. гривень)	Зазначити суму частини витрат, що необхідна для реалізації проекту (у випадку проведення робіт з реконструкції або капітального ремонту). Зазначається з трьома знаками після коми (цілого числа).
11.2 Обсяг коштів субвенції з державного бюджету (тис. гривень)	Зазначити суму витрат, що необхідна для реалізації проекту до кінця поточного бюджетного року. Зазначається з трьома знаками після коми (цілого числа).
12. Фактичні обсяги фінансування проекту окремо за попередні роки та в поточному році (для розпочатих проектів) (тис. гривень)	Якщо проект спрямовано на реконструкцію та капітальних ремонтів будівель (їх частин), споруд закладів загальної середньої освіти в попередніх роках, вказати суми, які були витрачені на такі роботи (послуги) по роках. Зазначається з трьома знаками після коми (цілого числа).
13. Частка співфінансування проекту в поточному році з місцевого бюджету (відсотків загальної вартості проекту)	Вказати у відсотках від вартості проекту (для розпочатих у попередніх роках лише стосовно, робіт, що будуть виконанні під час реалізації даного проекту). Зазначається з одним знаком після коми (цілого числа).
14. Строк завершення реалізації проекту	<b>ВАЖЛИВО!</b> Кошти субвенції спрямовуються на рік, тому строк завершення має бути грудень 2021 року.
15. Стан реалізації проекту із зазначенням запланованих та фактичних обсягів виконаних робіт (для розпочатих проектів)	Вказується інформація лише стосовно проектів, пов'язаних із завершенням розпочатих робіт.

16. Наявність ризиків, пов'язаних з реалізацією проекту, шляхи їх зниження, потенційні негативні наслідки	Вказати реальні загрози, що можуть бути причиною невиконання запланованих робіт (починаючи від природних, закінчуючи політичними), а також можливості розв'язання потенційних проблем.
17. Прізвище, ім'я, по батькові осіб місцевої ради, відповідальних за реалізацію проекту, їхні контактні дані (адреса електронної пошти, номер телефону)	Конкретна особа, з якою можна контактувати щодо ходу реалізації проекту, її електронна адреса, номер телефону (бажано, щоб це не був голова чи керівник органу управління освітою).

Додаток 2  
до листа Міністерства освіти і науки України  
від \_\_\_\_\_ № \_\_\_\_\_

**КАРТКА**  
**закладу загальної середньої освіти**

Характеристика закладу загальної середньої освіти	Опис або значення
1. Найменування закладу, його код ЄДРПОУ	Назва закладу вказується відповідно до статуту.
2. Код закладу освіти в Державній інформаційній системі освіти	Ідентифікаційний номер закладу в системі ДІСО.
3. Місцезнаходження закладу	Населений пункт, де розташований заклад, у якому буде реалізуватись проєкт.
4. Тип закладу	Зазначити тип закладу відповідно до статутних документів.
5. Статус закладу (опорний/не опорний)	Вказати, чи має заклад освіти статус опорного (якщо так, то додатково вказати назви філій).
6. Рівень (рівні) загальної середньої освіти, за якими заклад реалізує освітні програми	Наприклад: Забезпечує здобуття початкової освіти, базової освіти або повної загальної середньої освіти.
7. Найменування засновника закладу, його код ЄДРПОУ	Назва відповідної місцевої ради, що є засновником закладу освіти.
8. Код місцевого бюджету, з якого фінансується заклад	Вказати код місцевої ради, до бюджету якої будуть спрямовуватись кошти на реалізацію проєкту.
9. Дані про керівника закладу (ПІБ, електронна адреса, номер телефону)	Контактна інформація про директора школи, у якій будуть реалізовувати проєкт, та дані засновника закладу,

	директора школи, керівника органу управління освітою.
10. Мови навчання в закладі	Якою мовою відбувається навчання під час освітнього процесу в школі.
11. Загальна кількість учнів	Кількість учнів, які відвідують заклад освіти.
12. Проектна потужність закладу із зазначенням співвідношення між проектною потужністю та загальною кількістю учнів закладу освіти	На яку кількість учнів розрахована будівля закладу освіти. Вказати різницю між фактичною наповненістю будівлі та тією, яка є в паспорті будівлі. Приклад: будівля розрахована на 450 учнів, фактично освіту здобувають 300 = будівля заповнена на 67%
13. Кількість педагогічних працівників	Загальна кількість педагогічних працівників закладу відповідно до штатного розпису, затвердженого керівником та погодженого засновником.
14. Кількість ставок педагогічних працівників	Загальна кількість ставок відповідно до штатного розпису, затвердженого керівником та погодженого засновником.
15. Кількість інших працівників	Вказати кількість працівників, які не долучені до освітнього процесу, але забезпечують функціонування закладу.

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ПЕРЕЛІК

проектів у \_\_\_\_\_ області

Порядковий номер	Назва проекту	Найменування закладу освіти, у якому реалізується проект	Місцезнаходження закладу освіти, у якому реалізується проект	Місцевий бюджет		Код закладу освіти в Державній інформаційній системі освіти	Опорний/неопорний	Загальна чисельність учнів	Напрямок проекту відповідно до пункту 3 Порядку та умов	Загальна вартість проекту				Інформація про відповідального за формування переліку (прізвище, ім'я по батькові, номер телефону)	Примітки*
				назва бюджету, з якого здійснюється співфінансування проекту	код бюджету, з якого здійснюється співфінансування проекту					разом, тис. гривень**	у тому числі				
											обсяг субвенції, тис. гривень**	обсяг видатків з місцевого бюджету, тис. гривень**	частка співфінансування з місцевого бюджету, відсотків***		
1										0,000			0,0		
2										0,000			0,0		
...										0,000			0,0		
Всього:										0,000	0,000	0,000	-		

\*Зазначається додаткова інформація (наприклад, якщо об'єкт у проекті входить до програми Президента України «Велике будівництво»).

\*\*Зазначається з трьома знаками після коми (цілого числа).

\*\*\* Зазначається з двома знаками після коми (цілого числа).

Додаток 4  
до листа Міністерства освіти і науки України  
від \_\_\_\_\_ № \_\_\_\_\_

**ЗВІТ**  
про використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам  
на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів»  
станом на \_\_\_\_\_ 20\_\_ року  
(місяць)

Порядковий номер	Назва проєкту	Найменування закладу освіти	Код бюджету, з якого здійснюється співфінансування проєкту	Напрямок проєкту відповідно до пункту 3 Порядку та умов	Загальний обсяг фінансування*								Дата та номер рішення (розпорядження) про розподіл коштів бюджетом місцевого рівня	Дата та номер акта готовності і об'єкта до експлуатації або сертифіката чи декларації про прийняття об'єкта до експлуатації (у разі проведення робіт з реконструкції або капітального ремонту)	Посилання щодо публікації на офіційному сайті (органів влади/управління освіти/закладу освіти) новини про повне виконання проєкту та завантажені фотографії, які фіксують завершення виконаних робіт (наданих послуг)	Примітки**
					обсяг субвенції, тис. гривень				обсяг співфінансування, тис. гривень							
					план із змінами (річний)	затверджено рішенням (розпорядженням) про розподіл коштів бюджетом державного рівня	касові видатки	відхилення (залишок коштів)	план із змінами (річний)	затверджено рішенням (розпорядженням) про розподіл коштів бюджетом місцевого рівня	касові видатки	відхилення (залишок коштів)				

\* Інформація за другий (і наступний) місяць включає дані з урахуванням попереднього періоду з трьома знаками після коми (цілого числа).

\*\* Зазначається додаткова інформація (частина визначення визначення відсотка готовності об'єкта в цілому (у відповідності до ПКД) тощо)